

KTMMOB Mimarlar Odası Ülkesel Fizik Planı Taslak Metni ve Düşündürdükleri

24 Mayıs 2007, tarihinde kentsel gelişimlerden sorumlu Bakanlıklarca alınmış, Sürdürülebilir Avrupa Kentleri Leipzig Sözleşmesi yapılaşmış kültürün önemine vurgu yapar ve kent ve şehirlerin ekonomik, sosyal, ekolojik ve kültürel özelliklerini kapsayan, farklı yönetsel ve politik sorumlular arasında ve kamusal ve özel sektördeki aktörlerin arasındaki işbirliğine dayalı entegre bir kentsel gelişim yaklaşımının benimsenmesi için çağrı yapar.

*Sürdürülebilir Avrupa Kentleri
Leipzig Sözleşmesi, 2007*

1989 yılında yürürlüğe giren 55/89 İmar Yasası gereği iki yılda tamamlanması gereken Ülkesel Fizik Planı taslağı 21 yıl gecikme ile 31 ayda hazırlanarak, 55/89 İmar Yasasının 5 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, Odalar ile Meslek Kurum ve Kuruluşlarının görüş ve önerilerini almak üzere tartışmaya açılmıştır.

Planlama sürecinde, bir çok sektör alanında yazılı resmileşmiş politikaların eksikliği ve DPÖ tarafından uzun süredir hazırlanması beklenen 5 yıllık Kalkınma Planlarının olmaması en büyük girdi sıkıntısı olarak belirtilmiştir. Ayrıca yetkili dairelerin katılımı ile kurumlar arası çalışma gurupları oluşturulmuş ve yazılı politikaları bulunmayan sektörlerde yeni politikalar geliştirildiği, mevcut politikaların ise ÜFP hedefleri ile uyumlaştırılma çalışmaları yapıldığı anlatılmakta, planın vizyon ve hedef içeriği hakkında bilgi verilip çok kapsamlı bir uygulama ve izleme süreci ile desteklenmektedir.

Yıllardır eksikliği pek çok yönden hissedilen ÜFP'nin bu süreç sonunda üzerinde tartışılabilir bir taslak plan haline getirilmesi olumlu bir gelişmedir. 31 aylık bir süreç içerisinde özveri ile hazırlanan 700 sayfa ve onlarca haritadan oluşan planı hazırlayan ve emeği geçen herkesi kutlarız. Ülkesel Fizik Plan çalışmaları süreci ile genç ve dinamik bir ekibin oluşmuş olması planlama kültürü için önemli bir kazanımdır. Bu ekibin daha iyi veriler ve bilgiler ile donatılmasına yönelik olarak katılımcı bir planlama örgütlenmesi içerisinde tüm paydaşların süreci yöneten aktörler olarak sürece katılımlarını sağlamak hem planlama süreçlerinin sahiplenilmesi hem de daha sağlıklı vizyon ve gelişim stratejilerinin oluşması için önemlidir.

Planlama ekibinin 31 aylık süreç içerisinde gerçekleştirdikleri yegane paylaşım etkinliği olan Mekânsal Planlama Politikası Çalıştayında bizlere sunulan metinde "Planlama sistemine saygılı, ortaklığa dayalı çalışmayı ve sorumluluk paylaşımını içeren, planlama sürecinin her aşamasına, toplumun tüm kesimlerini (tüm paydaşları) dahil eden katılımcı müzakereye açık, şeffaf ve hesap verilebilir bir planlama yaklaşımı" ibaresi yer almıştır. Ancak, süreç içerisinde bu ibarenin sadece bir temenni olarak kaldığı gözlemlenmektedir. Planlama makamı kendi sürecini sürdürmüş, ÜFP taslağını sonlandırmış ve sivil toplumun bilgisine sunmuştur.

Ülkesel Fizik Planı taslağı hazırlanması sürecinde paylaşım ve ortaklaşa yönetim ilkesi ne yazık ki göz ardı edilmiştir. Planın “3.2 Planlama ve Plan İlkeleri” bölümünde “3.2.1.3 Sorumluluk Paylaşma ve Ortaklaşa Yönetim” ilkesi uygulamaya kon(a)mamıştır. Planlama sürecindeki güçlükler göz önünde bulundurulduğunda farklı aktörlerin katılımı ile sürecin daha komplike bir hale dönüşme olasılığı ortaklaşa yönetim ve katılımçılık ilkesinin ilk başta pratik gibi görünen sebepler ile göz ardı edilmesine sebep olmuş olabilir. İktidar ve sermaye güçleri şeffaf olmayan planlama süreçlerini kolaylıkla manipüle edebilmek için süreci dikte de etmiş olabilir. Her iki halde de katılım ve ortaklığın olmadığı süreçler sonunda planın sahihsiz ve kimsesiz kalması söz konusu olacaktır. Daha önce de belirtildiği gibi uzun bir süredir beklenen Ülkesel Fizik Planı sahihsiz kalabilecek lükse sahip değildir. Ülke genelini kapsayacak vizyon, amaç ve hedefleri içeren, zaman içinde sosyal yapının ve toplumun mekânsal gelişimini öngörüp yön vermesi amaçlanan planın ülke genelinde paylaşılması, tartışılması ve ilgili aktörlerin katkı koyması elzemdir. Aksi durumda, bugün de olduğu gibi temel konularda büyük düşünsel sapmaların olduğu, vizyon, amaç ve hedeflerin taslak metinde buluşamadığı bir sıfır noktasında saplanıp kalmak kaçınılmaz olacaktır. Farklı aktörlerin mekânsal politikalar ve stratejiler ile ilgili farklı yönelimleri ancak planlama sürecine katılımları ve katkıları ile bütün ve entegre toplumsal bir uzlaşa planına dönüşebilir.

KTMMOB Mimarlar Odası olarak katılımcı bir süreç sonucunda ortaya çıkacak Ülkesel Planlama vizyon ve görüşlerine katkı koymak üzere Stratejik Mekânsal Gelişim kabullerimizi içeren bir metin sunuyoruz.

Koruyarak gelişen, üreterek büyüyen, dünya ile bütünleşen, yenilikçi, insanların yaşamaktan, iş yapmaktan mutlu olduğu bir Kuzey Kıbrıs

KKTC Ülkesel Fizik Planı Taslağı, 2012

Ekonomik büyüme modeli yerine yaşam kalitesindeki artışı hedefleyen gelişme modeli

Gelişim parametreleri büyüme endeksleri ile değil yaşam kalitesi parametrelerine bağlı olarak ölçülmelidir. Ekonomik büyümeye dayalı neo-liberal kalkınma stratejilerinin çoğu zaman yaşam kalitesini artırmadığı ve zaman içinde tükenen kaynaklar ve ekolojik eşiklerin aşılması ile en güncel örnek olarak verebileceğimiz Amerika'nın Detroit şehrinde olduğu gibi büyük cansız bir boşluğa dönüşme olasılığı ortadadır. ÜFP sloganının bir parçası olarak 'Koruyarak gelişen' terimi sunulmaktadır. Ekolojik, tarihi ve kültürel nesnelere korunmasına yönelik ihtiyatlı bir planlama öngörüsü de bunu destekleyen ana unsur olarak bu taslak planda görülmektedir. Plana göre koruma pratikleri planlama makamının tekil yetki alanına alınmak istenmekte ve planlama makamı tasarım öznesine dönüştürülmektedir. Şehir Planlama Dairesi bünyesinde tasarım ve inşaat hakkında yatırımcılar, mal sahipleri ve müteahhitlere teknik destek veren, aynı zamanda imar kontrol denetimi yapacak, çevresel olarak sürdürülebilir tasarım ve binaların işletilmesi hakkında öneri veren ve benzeri türden destekleyici yönlendirici görevler de üstlenilmesi beklenen bir birim açılması önerisi bilimsel yaklaşımdan uzak, merkezîyetçi, politik ve bürokratik istismara açık, yarardan çok zarar getirecek bir öneri olarak görülmektedir. Bilimsel doku tespitleri yapılarak tipoloji oluşturma

çalışması yapılması ve koruma master planları oluşturulması, üniversitelerden ve ilgili paydaşlardan bu konuda destek alınarak şeffaf bölgesel koruma politikalarının oluşturulması gerekmektedir. Bu gibi planlar ise ancak imar planlarının katılımcı süreçler ile ele alınması sonucu gerçekleştirilebilir. ÜFP kapsamındaki makro ölçekte sadece temel vizyonların belirlenmesi yeterli olacaktır.

KTMMOB Mimarlar Odası ÜFP'de öne çıkarılması gereken ana konunun yaşam biçimlerinin korunması gerekliliği olduğunu saptamaktadır. Hâlihazırda kırsal alanlarda sürdürülebilir yaşam tarzları geleneksel olarak oluşmuş ve süregelmektedir. Bu yaşam alanları altyapı desteğinden, erişim olanaklarından, ürünlerin pazar bulamamasından kaynaklanan sorunlar ile karşı karşıyadır. Doğuda Yeniboğaziçi, İskele, Karpaz gelişim alanları, kırsalı ve kıyı turizmini içinde barındırırken, Büyükkonuk ve Dipkarpaz köyleri ekolojik turizm ve agroturizm potansiyellerinin olduğu yerleşim alanlarıdır. Güzelyurt ve Lefke ise batıda bu role sahip pek çok kırsal yerleşim birimini barındırır. Bu gibi alanlar için önerilecek yoğunluk artışı, kentleşme ve yapısal olarak büyüme, verimli tarım alanları, ekolojik alanlar ve en önemlisi, değeri her geçen gün artan ve kaybedilmesi halinde geri dönüşü olmayan sürdürülebilir yaşam tarzlarının yok olması ile sonuçlanabilir.

Bafra bölgesinde uygulanan kitle turizm modeli neo-liberal bir tüketim aracı olarak kendini göstermektedir. Bu gibi kitle turizm alanlarının genişletilmesi ekolojik eşikler, ve yaşam tarzlarına müdahalelere yol açmaktadır. Bu tesislerden çıkan atık ile sürdürülebilir ekolojik köy biçimlerinin ekolojik ayak izi arasında büyük farklar vardır. Ada ölçeğindeki kaynakların yönetimi düşünüldüğünde agroturizm, ekoturizm ekseninde teşvik edilecek pansiyonculuk ağları kültürel ve tarihi varlıkların değer kazanacağı aktif bir turizm potansiyeli yaratacaktır. Yönlendirilmiş turizm ile birlikte yaşam biçimi değişmeden yaşam kalitesinde artış sağlanabilecektir. Ekonomik büyüme ve gelişmenin ekolojik dengeleri bozmadığı ve sadece yapısal değerlerin değil yaşam biçimlerinin de korunduğu sistemler planın ana omurgasını oluşturmalıdır.

Yerel kültürün desteklenmesi ve uluslararası pazarlara açılması

Agroturizm ve ekoturizm'e yönlendirilmiş yerleşim alanlarının '*Dünya ile bütünleşme*'sinin teşviki noktasında Slowfood, Cittaslow ve benzeri uluslararası oluşumlara katılımın özendirilmesi ile büyüme endeksli parametrelerden yaşam kalitesi parametrelerine geçiş doğal olarak sağlanacaktır. Kitlesele ve global besin üretimi ve tüketimine alternatif sunan yerel üretimin desteklenmesini temel alan politikaların benimsenmesi hem yerel yaşam biçimlerinin sürdürülebilir kılınmasına hem de bu yaşam tarzlarının dünya ile paylaşılmasına imkan verecektir. Bütün bu yerele dayalı üretim ve yaşam dinamikleri kırsalın altyapı eksikliklerinin tamamlanması ve uluslararası ortaklıklar ve pazarlara ürünlerini açmasını sağlayabilecektir.

Kentleri ve kentleşmeyi kutlamak

Kırsalda yerel kültürün desteklendiği gelişim modeline paralel olarak mevcut kentlerin kentsel yaşam kalitesine ulaşılacak şekilde gelişiminin sağlanması da eşzamanlı olarak yürütülmelidir. Kırsalın yapılaşması ve büyük kentlerin altyapısız yayılmasını engelleyecek stratejilerin geliştirilmesi kentlerimizin sağlıklı gelişimi için hayati önem taşımaktadır. Planda

belirtildiği şekli ile yeni kentleşme alanları oluşturulması ve İskele ve Gazimağusa kırsalında yeni kentsel gelişim önerileri sunulması yerine mevcut kent desenlerinin daha kompakt ve etkin olarak geliştirilmesinin teşviki sağlanmalıdır. ÜFP metninin bazı bölümlerinde (örneğin ÜFP, Bölüm IV, 3.1.10- Parçacı, yaygın yapılaşma deseni) bu konuya atıfta bulunulmakta ancak planın ana çerçevesi bununla çelişerek geçersiz kılmaktadır. Kuzey Kıbrıs'ta kırsal ile kent arasındaki ayırımın giderek kaybolduğu, aslında büyük bir kırsalın farklı yüzlerini yaşadığımız bir durumla karşı karşıyayız.

Ülkesel Fizik Planı taslağında Lefkoşa ve Girne özelinde büyümeyi baskılamaktan bahsedilmektedir. Mekânsal Strateji bölümü 'Ana Mekânsal Konular ve Sorunlar' içerisinde Lefkoşa ve Girne'nin ekonomik kalkınmadan yüksek pay alması ile oluşan baskın rollerinden bahsedilmekte ve bu durumun ülke genelinde bir dengesizlik oluşturduğundan söz edilmektedir. Burada eksik olan Lefkoşa ve Girne'nin neden bu rolleri üstlendikleri tespitidir. Lefkoşa için zaten belirgin olan **başkent** olma durumu söz konusudur. Girne ise morfolojik yapısı ile kıyı gelişim eşikleri (Gazimağusa'ya tezat olarak) sınırlanmamış olmasından dolayı lineer ve yaygın olarak büyümüştür ve bu sınırı belirsiz büyüme (özellikle 2003 yılı sonrasında) Girne'yi ekonomik bir aktöre dönüştürmüştür. Diğer yandan, Kıbrıs'ın kuzey ve güney dengesizliği sadece kuzey içindeki ekonomik dengesizlikten çok daha çarpıcı bir olgudur. Bu saptama sonucunda, ekonomik potansiyeli olan Lefkoşa ve Girne kentlerinin gelişiminin yavaşlatılması değil Kıbrıs'ın güneydeki diğer kentler ile nasıl rekabet edebilir duruma geleceği üzerine düşünmek kaçınılmazdır. Almanya'da yaşanan doğu batı birleşimi bu dengesizlikler sonucunda büyük felakete yol açmış ve orta ölçekli şehirler küçülerek kaybolma tehlikesi ile karşı karşıya kalmışlardır (bkz. Shrinking Cities). 2031 hedefi ile kaleme alınmış bir plan taslağında bu temel rekabet sorunu ele alınmamış ve bu kırılgan duruma çözüm arayışı sunulmamıştır. Kentlerimizin yenilikçi dönüşümü, dünya üzerinde rekabet edebilirliği artmış ve sürdürülebilirliği olan bir Kuzey Kıbrıs için gereklidir. Kısacası ÜFP'nin temel argümanı olan Lefkoşa ve Girne kentlerinin dengelenmesi kavramı '2031' hedefi için büyük riskler içermekte ve plan taslağının yeniden ele alınmasının gerekliliğini göstermektedir.

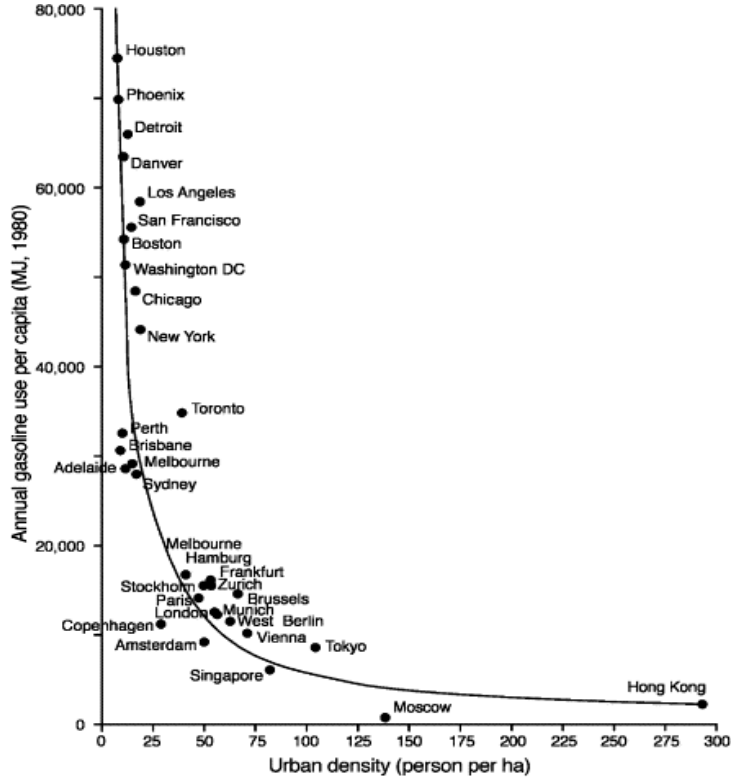
Ülkesel Fizik Planı Taslağı, Ana Mekansal Gelişim Strateji Şeması

Yürünebilir, yoğunluğu artırılmış kentler

Girne ve Gazimağusa kentleri kıyı ile olan sorunlu ilişkilerinden ötürü sürekli yayılma ve kıyıya yakın olma kaygısı ile büyümektedir. Bu kaygının temelinde kentsel donatıdaki yetersizlikler yer almaktadır. Kıyıya erişim ve kıyının kamusal alan ile teması sadece belirli noktalara lokalize edilmiştir ve bütüncül bir kıyı şeridi kullanımı mümkün olamamaktadır. Kentsel donatıdaki bu yetersizlikler kentliyi kıyı ile temas edebilecekleri kentin çeperine doğru itmektedir. Kıyı şeridinin bütüncül olarak planlanması ve kentsel donatılar aracılığıyla ana yerleşim alanlarının bağlanması ile kent yoğunluğunun artırılarak gelişimi Mağusa ve Girne kentlerinin sürdürülebilir gelişimi için gereklidir.

Lefkoşa kenti için etkenler farklı olmakla birlikte kentsel gelişim pratiği bakımından Girne ve Gazimağusa'dan çok da farklı değildir. Lefkoşa kenti Güzelyurt/Lefke yerleşim baskısı altındaki batı eksenli büyüme ile Gazimağusa/İskele yerleşim baskısı altındaki doğu eksenli büyümenin etkisi altındadır. Bu iki büyüme aksı kentin dış çeperini giderek genişletmektedir. Bu genişlemenin temelinde yine kentsel donatıdaki yetersizlikler, şehirlerarası ve şehir içi ulaşım ağlarındaki sorunlar yatmaktadır. Lefkoşa, toplu taşıma, yaya erişimi, bisiklet kullanımı gibi alternatif ulaşım biçimlerinin olmadığı tekil araba ulaşımına teslim olmuş bir kenttir. Trafik sıkışıklıkları, park sorunu, kirlilik ve en önemlisi boşa giden petrol ve enerji tüketimi kentlileri kent çeperine doğru ötelemektedir. Lefkoşa İmar Planının yürürlüğe girme söylentilerinin bile planda tanımlanmış genişleme alanlarının bir anda yapılaşmaya açılmasına yettiği gözlemlenmiştir. Bu genişleme ile oluşan araba girdisi yetersiz kentsel altyapıyı daha da sorunlu hale getirmiştir. Plandaki Mekânsal Strateji Bölüm IV, 2.0.1 Maddesindeki "...altyapı, ulaşım ve hizmetler üzerinde oluşan yoğun talebin yarattığı baskın rolleri olması" tespiti ve 'Mevcut Durum Bölüm II' de ise 4.2.6.4 maddesinde mekânsal strateji, karar ve hedefleri belirleyen kentleşmeyi kötü bir olgu olarak kabul eden temel yaklaşım açıkça okunmaktadır.

Taslak plan metninde 'Sürdürülebilirlik' başlığı altında mevcut kent donatıları ve altyapılarının değerlendirilmesi ve kent yoğunluklarının artırılması öngörülürken, planın başka bölümlerinde yeni yerleşim alanlarının oluşturulması yoğun kentlerin gelişimlerinin baskılanmasının öngörülmesi plan içinde birbirini etkisiz kılan çelişkiler olarak ortaya çıkmaktadır. Şehir planlama söylemlerinde sürdürülebilir gelişimin ve verimli kaynak kullanımının temeli olarak kentleşme önerilmektedir. Yapılan araştırmalarda kent yoğunluğunun artması ile kişi başına düşen enerji tüketiminin düştüğü açık bir şekilde gösterilmiştir (Newman P., Kenworthy J. 1989).

Banliyölerin yayılması ve kentlerin dağınık formasyonu araba ulaşımını tetiklediğinden geleceğin kentleri daha yoğun ve birlikte yaşamının yaratıcı yollarını aramaktadır. Yürünebilir kent modeli en yaygın kabul edilen ve Kopenhag gibi örneklerde test edilen başarılı bir modeldir. Yürünebilir kentler 20 dakikalık yürüyüş çapları ile örülmüş ve bu çap içinde farklı ihtiyaçların karşılanabildiği şehirlerdir. 2031 yılını hedef alan bir gelecek öngörüsü kapsamında kentlerimizin ulaşım ağları ile bağlanmış, yürünebilir ve bu yapıyı besleyecek yeterli yoğunluktaki kentler olması ana hedeflerimiz arasında olmalıdır.

Kentler farklı ekonomik aktivitelerin birlikte ülkelerin zenginliğini ürettiği merkezlerdir. Kırsallar ülkenin besin alanları ve ekolojik kaynaklarını barındırır. Mağusa kentinin ekonomik pay olarak Lefkoşa ve Girne'nin gerisinde kalması ve bunun dengelenmesi bir amaç olarak sunulabilir. Ancak bütün planın bu temel üzerine kurulması Lefkoşa ve Girne kentleri ve ülke ekonomisi açısından verimli bir saptama değildir. Ekonomik kalkınma alanları ve ülkenin lokomotifleri olan bu alanların baskılanması akıl almaz yanlışlara yol açacaktır. Bunun yerine eşzamanlı ve eşgüdümlü bir kentleşme stratejisi yürütülmeli ve bunu destekleyen kırsalın altyapı dönüşümü sağlanmalıdır. Lefkoşa, Girne ve Mağusa kentlerinin birlikte geliştikleri bir model oluşabilmeli ve bu model Mutluyaka yerleşimi gibi zengin gastronomi altyapısı olan ancak desteklenmeyen küçük köylerin yeni 'kentsel gelişim alanları' olarak önerilmesini yani köylerin ve kırsal alanların kentleşmesini içermemelidir (bkz. ÜFP Bölüm IV madde 2.2.4). Kentlerdeki sanayi, ticaret, üniversiteler gibi ekonomik sistemlerin kente entegrasyonu sağlanmalı ve çalışma ve yaşam alanlarını birbirinden ayıran mekânsal stratejiler yerine iş ve ev mekanlarını bütünleştiren stratejiler üretilmeli, evden çalışma özendirilmelidir. Üniversitelerin kentler ile bütünleşmesini sağlayacak planlama ve vizyon geliştirilmeli, kendi içinde küçük ölçeklere dönüşen ve kent ve ülke yaşamından soyutlanmış, sanayi gelişimini

desteklemeyen, kentin sosyal yapısını etkileme potansiyeli kullanılmayan kapalı üniversite modeli artık son bulmalıdır.

Evrensel erişim hakları ve kentler

Kentlerimizin sorunu ÜFP’de belirtildiği üzere dengesiz gelişim sorunundan çok genel bir ilişkisizlik sorunudur. Dengesiz gelişim ve ekonomik pay sorunu bu ilişkisizliğin yan ürünlerinden bir tanesidir. Kentler farklı fragmanlar ve bölgelere ayrılmış durumdadır. Kentler arası kopukluklar da bu kentsel dokudaki ayrışmaların ve ilişkisizliklerin bir uzantısıdır. Kıbrıs adası genelindeki bölünmenin farklı biçimleri bütün kent oluşumlarında gözlemlenebilir. Gazimağusa kentinde Üniversite kent ayrışması, suriçi, konut ve iş alanları ayrışması, kent ve kıyı şeridi ayrışması göller ve diğer ekolojik entitelerin yanında Maraş, BM kampı ve askeri bölgelerin de eklenmesi ile total bir ayrışım mekanı Gazimağusa kentinin sürdürülebilir gelişimi önündeki en büyük engeldir. Lefkoşa ve Girne kentleri de farklı durumda değildir. Lefkoşa’da suriçi adeta farklı bir ülke gibi yaşanmakta, algılanmakta ve gece olduğunda ölü kent görünümüne bürünmektedir. Kentleri oluşturan farklı sistemler içe dönük ve izole olmuş durumdadır. Erişilebilirlik ve ulaşım kapsamında farklılaşan alternatiflerin olmayışı, farklı ulaşım ağlarının ilişki içinde kurduğu sosyal altyapının da sağlıklı bir biçimde oluşmasını engellemektedir. Kentlerin farklı parçaları ile sağlık yapıları, eğitim yapıları ve parklar gibi kamusal bina ve alanlara erişimi sağlayacak yaya yolları, kaldırımlar, bisiklet yolları, toplu taşıma sistemleri gibi katılımcı ulaşım sistemlerinin yoksunluğu kent dokusundaki ayrışmaların temel sebebidir. Kentlerde farklılaşan hizmet alanları, kültürel farklılaşmaların oluşturduğu mahalleler ve bölgelerin olması gerekli olmakla birlikte bu farklılıkların ayrışmasını engellemek ve etkileşimlerini sağlamak için kamusal mekanların bir örgü oluşturması ve ilişkilendirilmesi için ulaşım ve iletişim ağları ile beslenmeleri şarttır. Yaşlılar, çocuklar, engelliler, turistler, öğrenciler, farklı dil, din ve kültürden aktörlerin kenti eşit şekilde yaşama imkanı oluşturulmalıdır. Farklı kent parçalarını bağlayan ve sürekliliği olan yaya arterleri, bisiklet yolları ve hafif raylı sistemler ile kent kimliği ve kentlilik olgusunun ülke genelinde güçlendirilmesi, kentler arası ulaşımı etkinleştirmek ve kentlerdeki yatırım ve iş imkanlarına erişimin ve mekânsal fırsat eşitliğinin sağlanması için kentler arası toplu ulaşım sistemlerinin oluşturulması Ülkesel Fizik Planı’nın temel amaçları ve vizyonları arasında yer almalıdır. Erişilebilirlik planda ele alındığı şekli ile alt başlıkların arasına gizlenmiş (Bölüm IV, 3.2.11 gibi) bir unsur değil temel planlama unsurlarından bir tanesi olmalıdır.

Petrol bağımlısı kırılğan geleceğe dair

Kuzey Kıbrıs ve hatta Kıbrıs adasının temel sorunu petrole olan bağımlılığın getirdiği kırılğan yapıdır (karbon rezervlerine rağmen). Bu bağımlılık, sonlu ve tükenen bir kaynak olan petrolün er geç biteceği gerçeğini ve bu tüketimin ekolojik denge açısından oluşturduğu tehlikeleri göz ardı etmektedir (petrol dolmuş tesisleri ve sahil kirliliği üzerine yaşadığımız yakın zaman tecrübelerinde görüldüğü gibi). Ekonomik ve ekolojik kırılğanlığa yol açan petrol tüketiminin yerine alternatif enerji biçimleri ve verimli enerji kullanım modelleri konmalıdır. Petrolün yarattığı kırılğanlığı engellemek üzere üç alanda strateji geliştirilmeli ve bunlar planlama araçlarının temel amaç ve hedefleri arasında yer almalıdır:

1. Ulaşım ve erişim biçimlerinin araba bağımlılığından kurtulması sağlanarak bağlantılı kent modeline geçilmelidir.

2. Binalarda enerji verimliliğini artıracak tedbirler ve yaptırımlar getirilmelidir.

3. Alternatif enerji kaynaklarının kullanılması için radikal yatırım kararları üretilmelidir.

Eğer 2031 yılını hedefleyen ülkesel bir gelişim planı yapılacaksa bu üç unsur planın temelini oluşturmaktadır.

Bitirirken

Kentlerde yapılaşma ve yoğunluk artarken mekan politikaları her geçen gün önem kazanmaktadır. 21. Yüzyıl siyaseti mekan örgütlenmesi üzerine kendini konumlandırmaktadır. Toplumlar kendilerini kent mekanları üzerinden tanımlamakta ve günümüzün kentlileri belirgin bir biçimde kent oluşumuna aktif olarak katılmayı talep etmektedir. Ancak dünya kentleri global ve yerel para akışının baskısı altında şekillenmektedir. Bu baskı kentlinin ve kentin oluşumunda önemli rolü olan kamusal alanların, meydanların, parkların, yeşil alanların, siyasi ve ekonomik rant araçlarına dönüşmesine yol açmaktadır. Kentlinin talepleri ve mekânsal politikalar arasında büyük bir gerilim vardır ve bu gerilimin çözümü katılımcı mekânsal politika örgütlenmesini sağlayacak düzenlemelerin hayata geçmesidir.

Ülkemizde mekânsal politikalar devlet erkinin tek taraflı yönetimi ile planlanır ve bu gücü 55/89 İmar Yasası ile garanti altındadır. Toplumsal katılımdan uzak hazırlanan planlama stratejileri siyasi ve ekonomik rant güdümünde şekillenirken kentliler kent mekanı üzerine söz sahibi olamamakta ve bilimsel veriler de bu süreçte etkin olarak kullanılmamaktadır. Planlama makamı en küçük paylaşıma dahi bir lütuf olarak sunmakta ancak yasal gücünü de paylaşmaktan uzak durmaktadır.

Günümüz Devlet yapısında planlar ve ortaya koyduğu kısıtlamalar, yasalara uyan vatandaşlar için bir mağduriyet, yasa tanımazlar için ise adeta bir fırsat oluşturmaktadır. Yasalara aykırı yapılan uygulamalar ise yasayı uygulamakla yükümlü dairelerce kılıfına uydurulup yasal hale getirilmektedir. Vatandaşlar arası fırsat eşitsizliği yaratan bu tür uygulamaların önüne geçmek ancak Sivil Toplum Kuruluşları ve diğer özerk kurumların süreçlere etkin katılımı ile mümkün olacaktır.

Ülkesel Fizik Planı, İmar Planları, Emirnameler ve diğer ölçeklerdeki planlama gereklilikleri düşünüldüğünde, planlama makamının tek başına böyle bir içeriği yönetmesi, sağlıklı bir biçimde sonlandırması ve takip ve denetimini üstlenmesi mümkün görünmemektedir. 1989 yılından beri bu başarılamamıştır ve ÜFP taslağı ile oluşan fırsat penceresi değerlendirilip yeni bir planlama stratejisi oluşturulmalıdır. KTMMOB Mimarlar Odası, 55/89 yasası revize edilip planlama çalışmalarının tüm aşamalarına diğer meslek grupları, üniversiteler ve STK'lar ile birlikte yasal olarak dahil edilmeyi talep etmektedir. Büyük uğraşlar sonrası hazırlanan Ülkesel Fizik Planı'nın ise temel kaynak olarak ele alınıp taslağa yön vermesi beklenen verilerin güncellenmesine paralel olarak geniş tabanlı vizyon ve hedef gruplarının oluşturulmasını ve yeniden çalışılmasını hassasiyetle önermektedir.

KTMMOB Mimarlar Odası, Yönetim Kurulu